

ANDREJ SIRÁCKY, UMIERAJÚCA CIVILIZÁCIA (NA PRELOME VEKOV)

Matica slovenská, Petrovec 1946, str. 135, cena neudaná.

Spengler napísal dielo o odumierajúcej západnej civilizácii. Autor knihy mu dáva za pravdu — ozaj odumiera civilizácia, no nie práve západná civilizácia, lež civilizácia, založená na kapitalistickom a buržoáznom svetonáhľade.

Odumierajú predstavy o „nadprirodzenom“ poriadku sveta, odumiera buržoázny, konvenčný „ideál“ života, ktorý vedome zanedbával všetku skutočnosť a obracal sa k akémusi neskutočnému, vysnenému cieľu života.

Rozvíjajúca sa veda narúšala všetky „absolútne“, „večné“ a vraj nezmeniteľné normy, ktoré si kapitalistická a buržoázna veda postavila, aby oddialila svoju záhubu.

Nemožno popierať, že buržoázne smýšľanie bolo kedysi pokrokové a že vedelo bojovať proti zastaralému systému feudálnemu. No celá pokrokovosť buržoázie končí sa porážkou feudalizmu — ďalej už sa začína jej stĺpnutie a zastaranie.

Buržoázia vedela sa postaviť proti feudalizmu, no nevedela odporovať vyrastajúcemu kapitalizmu, ktorý jej vyhovoval a pre ktorý vedela aj zneužiť učenie Kristovo, ktoré v podstate bolo veľmi sociálne.

A. Sirácky v rozoberá všetky tieto zjavy v prvých siedmich kapitolách nielen staticky, ale v duchu historického materializmu dynamicky a historicky, t. j. dialekticky. Jasne a na mnohých príkladoch ukazuje, že nejde iba o zánik krátkej epochy, lež o zánik systému, vyvíjajúceho sa od praveku — od vzniku triednej spoločnosti, teda od vzniku spoločnosti otrokárskej. Nejde dnes iba o prelom zo spoločnosti kapitalistickej do spoločnosti socialistickej, lež o prelom spoločnosti triednej do spoločnosti beztriednej.

Je celkom pochopiteľné, že stará spoločnosť sa bráni všetkými možnými spôsobmi, že sa chytá ostatného stebľa — všelijakých konvenčných „ideálov“, šovinistického nacionalizmu aj náboženstva.

No práve tak niet pochyby, že moderná veda, správne chápaná, kliesni jasnú cestu novej spoločnosti, spoločnosti socialistickej, podloženej vedeckým chápaním sveta, ktoré jasne vykladá autor.

Autorove perspektívy do budúcnosti (kapitola IX. a X.) nenesú ani najmenší znak utopičnosti; ukazujú jasne, že lepšia a spravodlivejšia socialistickej spoločnosti je podložená vedeckým skúmaním, ktoré vylučuje všetok fideizmus a iracionalizmus.

Celá kniha je písaná jasne a prístupne. Veľmi cenné je presné a priamo vnucujúce sa rozlíšenie medzi filozofiami idealistickými a materialistickými a jeho dôsledky.

Osobitne posledná kapitola (IX. Perspektívy a problémy), naplnená optimizmom, podloženým vedeckým poznaním zákonitého vývinu sveta a ľudskej spoločnosti, vie presvedčiť a poučiť.

Celá kniha je znamenitým prínosom do našej sociologickej a filozofickej literatúry a akiste sa stane znamenitou príručkou v štúdiu týchto vied.

(1947)

Stanislav Felber